

Mələm olduğu kimi, 2025-ci ilin avqustunda Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, Xalq şairi, dramaturq, ədəbiyyatşünas, pedaqoq və ictimai xadim Bəxtiyar Vahabzadənin anadan olmasının 100 ili tamam olur. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı Sərəncama müvafiq olaraq Bəxtiyar Vahabzadənin 100 illik yubileyi keçiriləcək. Qeyd edək ki, Bəxtiyar Vahabzadə uzun illər “Azərbaycan müəllimi” qəzeti ilə əməkdaşlıq edib, bölgə məktəblərindən reportajlar hazırlayıb, müəllimlik və məktəb həyatı, pedaqoji fəaliyyət, gənc nəslin təlim-tərbiyəsinə həsr olunmuş bir-birindən dərin məzmunlu məqalələr yazıb. Görkəmli şairin qəzetimizin 19 aprel 1969-cu il tarixli nömrəsində dərc olunmuş “Xoşbəxt o şagirdlərdir ki...” məqaləsini yenidən oxucularımıza təqdim edirik.

Məqalə müəllifi tamamilə haqlıdır. Məqaləni oxuyandan sonra mən bir anlıq ötən günlərə – şagirdlik illərimə qayıtdım. Əgər biz müəllim sözünün əzəmətinə və mənasına şagirdlərin gözü ilə baxsaq, o zaman bu sözün mənasını və mündəricəsini daha dərindən anlamış olarıq.

Çiynimizdə çanta və yaxud heybə məktəbə gətdiyimiz, qarşımızda alışıb-yanan müəllimdən əlifbanın sirlərini öyrəndiyimiz, ikicə hərf ilə “ana” sözünü yazmağa başlayırıq. Öyrənmək, bilmək, dərk etmək eşqi! Bu, insanın nə qədər ali, nə qədər böyük hissidir! Bu hissi bizə aşılayan və əlimizdən tutub idrak dünyasına aparan müəllim, sənə eşq olsun! Sənin bizə öyrət-

Ana – təbiətin, həyatın ilk beşiyi, doğma torpaq.

Ata – göylər, onların sirri.

Bu iki kəlmə ilə biz ibtidai şəkildə olsa da, öz idrakımız çərçivəsində yerləri və göyləri dərk etməyə, daha mübhəm aləmlərə doğru ilk qədəmlərimizi atmağa başlayırıq. Öyrənmək, bilmək, dərk etmək eşqi! Bu, insanın nə qədər ali, nə qədər böyük hissidir! Bu hissi bizə aşılayan və əlimizdən tutub idrak dünyasına aparan müəllim, sənə eşq olsun! Sənin bizə öyrət-

“Azərbaycan müəllimi”nin arxivindən

“Xoşbəxt o şagirdlərdir ki...”

İbtidai məktəbin IV sinfində “Kıqor” hekayəsini oxuyub hönkürtü ilə ağladığım bugünkü kimi hələ də yadımdadır. Mən uzun müddət bu hekayənin təsiri altından çıxa bilmədim. Şübhəsiz ki, bu hissi təsirdə ədəbiyyat müəllimimizin payı vardı.

Xatirəsi hər zaman mənim üçün əziz olan bu müəllim sadəcə dərs demirdi, o, bizim qarşımızda alışıb yanırdı. Bu müəllim Nizamini keçdiyi zaman Nizami, Sabiri keçdiyi zaman Sabir olurdu. Daha doğrusu, keçdiyi böyük sənət ustalarının dərdi ilə dərdləşir, sevinci ilə sevinirdi. Bu müəllimin təsiri ilə mən o zaman ədəbiyyatçı olacağıma inan-

dım! Beləliklə, şagirdin hələ orta məktəbdə ikən sənət seçməsində müəllim nüfuzunun və müəllim təsirinin çox böyük əhəmiyyəti var. Bu mənada “Azərbaycan müəllimi” qəzetində İmamverdi Əbilovun “Şəxsi nüfuz, cəmiyyət, tərbiyə” başlıqlı məqaləsi mənim çox xoşuma gəldi.

diyin ilk cümləyə bax: “Ata ot aldı”.

Ata – yaradıcı, xaliq.

Ot– qida, həyat vasitəsi.

Aldı – fail, əmək, yaşamaq ehtirası.

Bir görün, bu bircə cümlə ilə müəllim bizə nələrdən xəbər verir. Bu cümləni bizə öyrətməklə müəllim gözüümüzün qarşısında dünyanın əsasını, həyatın mənasını açmış olur. Yaşamaq! Yaşamaq üçün nə lazımdır? Zəhmət çəkmək, yaratmaq! Biz bu böyük fəlsəfəni ən ibtidai şəkildə müəllimlərimizdən öyrənmirikmi? Bəli, ən böyük fəlsəfənin belə ilki, bünövrə daşı “Əlifba” kitabından başlanır.

Bu, elə böyük bir hikmətdir ki, bütün fəlsəfi cərəyanlar və məktəblər ilk mənbəyini buradan götürür, ilk müəllim bizə bütün elmlərin və bütün sirlərin başlanğıc nöqtəsini öyrədir. Bizim aqlımıza işıq, əlimizə açar verir. Bax, buna görə də müəllim körpələr üçün nə qədər müqəddəs görünür! El misalıdır, deyirlər: “Uşaq atasından güclü, müəllimindən bilikli adam tanınır”. Lakin vay o gündən ki, uşağın təsəvvüründəki bu böyüklüyü, bu müqəddəsliyi müəllim özü öz hərəkətləri ilə poza! Bunu heç bir müəllimə bağışlamaq olmaz! Mən hələ rayonda ibtidai məktəbin ilk siniflərində oxuduğum zaman müəllim haqqında belə böyük bir təsəvvürdə idim. Sinif müəllimimiz Şirəli müəllimi o qədər müqəddəs hesab edirdim ki, mənə elə gəlirdi ki, o bizim kimi çörək yemir, su içmir. O, gündüzlər bizə dərs deyir, gecələr mələk olub göyə çəkilir.

Bir gün tənəffüs zamanı məktəb həyatında oynayırdım. Şirəli müəllim məni yanına çağırırdı. Cibindən pul çıxarıb dedi:

– Al bu pulu, get, o çörəkçidən mənə bir dənə çörək al gətir. Ancaq yaxşı bax, isti çörək olsun.

Mən yerimdə donub qaldım. “Müəllim çörəyi neyləyir görəsən?” Bizim məktəbin yanında, bir kişi həmişə isti təndir çörəyi satardı. Müəllim də mənə bunu nişan vermişdi, çörəyi alıb gətirdim. Müəllim aldı, çörəkdən bir tikə qoparıb, ağzına qoydu. Mən bu dəfə dəhşətə gəldim. “Necə, müəllim çörək yeyir?”

Bu əhvalat mənim müəllim haqqındakı gözəl təsəvvürümə ilk böyük zərbəni vurdu. Mən bu məsələ-

nin pedaqoji tərəfini deyə bilmərəm. Lakin bir şeyi bilirəm ki, müəllimim məni çörəyə göndərməkdə çox böyük səhv eləmişdi və o, mənim müəllim haqqındakı böyük təsəvvürümü qırmaqda haqlı deyildi!

Hörməti adama vermirlər. Onu adam özü qazanır. Ancaq vay o adamın halına ki, özü qazandığı hörməti və nüfuzu özü də qıra!...

Müəllim bu nüfuzu və hörməti necə qazanır? Mənə görə, ilk növbədə, biliyi və tədris etdiyi fənnə böyük və tükənməz məhəbbəti, ən ümdəsi də vətəndaşlıq hissi ilə. Nədir bu vətəndaşlıq hissi?

Özündən çox cəmiyyəti, ona tapşırılan böyük vəzifəni düşünmək! Cəmiyyətin xeyrini öz xeyrindən üstün tutmaq! Mən bunu da bilirəm ki, elə kəndlərimiz var ki, hələ də orada dərs şəraiti istənilən səviyədə deyil, müəllim cəmiyyətin xeyrinə istədiyini elədiyi zaman bəzi hallarda çox böyük müqavimətə rast gəlir...

Bəzi müəllimlər bu çətinlikləri saya-saya tədris keyfiyyətinin aşağılığına bəraət qazandırmaq istəyirlər. Mən belə müəllimlərə “Danabaş kəndlərin”ndə dərs deyib Mirzə Cəlil kimi, Firidun bəy kimi maarifpərvərlər yetişdirən vətəndaş müəllimləri misal çəkmək istəyirəm. Unutmaq lazım deyil ki, indi “Danabaş kəndləri” yoxdur, amma təəssüflə deməliyə ki, az da olsa “Danabaş məktəb”ləri var. Mən bunun birinci səbəbini həmin məktəblərdə dərs deyən müəllimlərin “çörək xatirinə” işləmələrində, bir sözlə, vətəndaşlıq hissinin zəifliyində görürəm. Bizdə elə müəllimlər var ki, nə öz fənnini sevirlər, nə də qarşısında oturan körpə balaları, o, öz peşəsinin fəlsəfi mənasını, xidmətinin böyüklüyünü dərk edə bilmir. 45 dəqiqə dərs müddətində gözü saatda olan müəllim mənasız ötürdüyü dəqiqələrin ictimai mənasını, cəmiyyət üçün nə qədər böyük faydalar verə biləcəyini dərk edə bilmir!

Müəllim dərs dediyi körpə balaların hər birinin cəmiyyət üçün nə qədər faydalı ola biləcəyini düşünüb, onlara mənəvi ata gözü ilə baxmasa, onları nə üçün, kim üçün yetişdirdiyini bilməse, bir sözlə sənətinin əhəmiyyətini və mən cəsarətlə deyərdim ki, bu sənətin bütün peşə və sənətlərdən üstün olduğunu

dərk etməsə, dediyi dərsin nə mənası! Bəli, mən deyərdim ki, hər sənətkar elə hesab etməlidir ki, onun işi bütün peşələrdən və sənətlərdən üstündür. Hər kəs öz işindən həzz almasa, onun gördüyü işin heç bir mənası və keyfiyyəti ola bilməz!

Müəllim dərs dediyi zaman unutmamalıdır ki, onun sözlərinə, sözlərinin gözəlliyinə, ahənginə və məzmununa 40 – 45 qulaq, hərəkətlərinə, geyiminə, davranışına 40 – 45 cüt göz diqqət yetirir,... rəftarına, münasibətinə 40 – 45 ürək qulaq asır. Həm də bu ürəklər, təqlid meyillidir, uşaq həmişə kimisə, nəyisə təqlid etməyi sevirlər... ağıla, rəftarına, insanlığına səcdə etdiyi ilk adam çox yaxşı olar ki, uşağın öz müəllimi olsun. Müəllimində təqlidə, pərəstişə layiq heç bir şey görə bilməyən şagirdlərin vay halına!

İftixar hissi ilə deməliyəm ki, indi bizim belə müəllimlərimiz çoxdur. Həmin müəllimlərdən biri bu müzakirəni açıb öz gözəl mühakimələri ilə məni də söz deməyə həvəsləndirən şəxsən tanıdığım İmamverdi müəllimdir. Bu gözəl insanın savadı, biliyi, qələmindəki qüdrət məlumdur. Mən isə həmin müəllimin şəxsiyyətini, xasiyyətindəki həlimliyi, nəcabəti, bir sözlə əxlaqi gözəlliyi bütün müəllimlərə nümunə göstərib deyirəm: İmamverdi müəllimin şagirdləri xoşbəxtidir! Çünki şagirdləri bu müəllimin həm savadını, həm də insaniliyyətini təqlid edə bilirlər!

İdealı olan insan xoşbəxtədir, uşaqlıqda özünə, öz gözəl müəllimini ideal seçən körpənin sonrakı ideali-ni, sonrakı məsləyini gözləriniz qarşısına gətirin.

Uşaq öz müəllimindən yalnız quru fənni yox, həm də əxlaq dərsi öyrənərsə, müəllimini təqlid edəndə onda hələ körpəlikdən gözəl insani sifətlər tərbiyə olunur. İlk tərbiyə asan, yenidən tərbiyə isə çox çətin olur.

Bir sözlə, xoşbəxt o şagirdlərdir ki, onların müəllimləri sözün geniş mənasında təqlidə, pərəstişə layiqdirlər!!!

Mən şairəm, həm də müəllim! Şairliyimdəki qüsurları tənqidçilər deyir. Bu qüsurların bir çoxu mənim öz üzərimdə az işləməyimdən, öz sənətimə kifayət qədər can yandırmamağımdan irəli gəlir, bir sözlə bu qüsurlar məndən asılı deyil, daha doğrusu, bu təbiətin mənə bəxş etdiyi istedadın mənim və mənim tənqidçimin arzusundan az olduğunu göstərir.

Ancaq müəllimlikdəki qüsurlarım mənim özümdən asılıdır. Bu, ya savadımın, ya da zəhmətimin azlığından irəli gəlir. Buna görə də şairlikdəki qüsurlarımı müəyyən qədər özümə bağışlasam da müəllimlikdəki qüsurları bağışlaya bilmərəm.

Əziz müəllimlər! Gəlin, özümüzə qarşı ən böyük ittihamçı özümüz olaq! Çünki adıma öyrənən deyil, öyrədəndir, müəllimdir!

Bəxtiyar VAHABZADƏ
“Azərbaycan müəllimi”

19 aprel 1969-cu il № 31